

УДК 338.48-611:332.122(477.85)

ФЕСТИВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ НА БУКОВИНІ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Ю. Грицку-Андрієш, В. Грицку

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
вул.Коцюбинського 2, м. Чернівці, 58012, Україна*

Фестивальний туризм – це інноваційна форма організації дозвілля туристів, проте завдяки масовості та зростанню популярності останніми роками він стає невід’ємною складовою життя суспільства. Описані основні світові та фестивалі Чернівецької області, сформульовані рекомендації щодо удосконалення деяких заходів, прогноз щодо розвитку фестивального туризму.

Ключові слова: фестивальний туризм, ярмарки, свята, карнавали.

Глобальні економічні зміни останніх років, розвиток європейської інтеграції, зміна економічних “полісів” світу згенерували серію нових проблем розвитку сільських територій. Основною серед них є проблема сталого розвитку села за умов глобалізації та інтеграції, а проблема виживання та збереження ідентичності села. У такому контексті розвиток туризму як активний важіль економічного та соціального розвитку території набуває особливого значення. Фестивалі як складова подієвого туризму мають на меті залучити інвестиції у сільську місцевість, і в такий спосіб допомогти вирішити деякі проблеми.

Фестивальний туризм, чи фестивальний тур, дедалі частіше з’являється у переліку пропонованих туристичних послуг і завойовує дедалі ширшу аудиторію. Однак у публікаціях відомих українських та російських учених нам не вдалося віднайти відповідних тлумачень цих термінів. У монографії М.П. Крачила “Географія туризму” йдеться про такий вид туризму, як культурно-розважальний, у складі якого автор виокремлює розважальні подорожі з метою відвідування фестивалів і спортивних змагань [7]. І.М. Школа також виділяє пізнавальні тури, метою яких є відвідування святкових заходів, концертів, виставок, але терміна “фестивальний” не вживає [8]. Фестивально-видовищний і спортивно-видовищний підвиди культурно-розважального туризму виокремлює О.О Бейдик [1].

За критерієм рекреаційних потреб класифікують рекреаційну діяльність О. Топчів та Ц. Ван, виокремлюючи розважальні потреби, серед яких фестивалі, карнавали та національні свята. Після тривалого пошуку в інтернет-джерелах ми знайшли термін “фестивальний туризм (festival tourism)”, але тут він вживається як назва подорожей. Вплив фестивального туризму на економіку країни з 2002 року вивчають англійські вчені-економісти Diane O’Sullivan та Marion J. Jackson [13].

Підґрунтям фестивального туризму в Україні зокрема в Карпатському регіоні, слугують збережені етнічні та релігійні традиції [2-4]. Першою термін “фестиваль-

ний туризм” визначила Грицку-Андрієш Ю.П., обґрунтувала його як окрему систему, класифікувала фестивалі та їх особливості [5].

Різноманітні за масштабами і змістом фестивалі відбуваються в різних країнах досить часто. Значної популярності набули місцеві та регіональні фестивалі в Чернівецькій області. Зважаючи на зростання зацікавленості до цього виду рекреаційно-туристської діяльності, залучення до нього дедалі більшої кількості людей і ресурсів, вважаємо за потрібне обґрунтувати необхідність розвитку та популяризації фестивалів, вивчення та впорядкування їх як певної послідовності із взаємозв'язками, залучення до них жителів сіл.

Метою цієї публікації є висвітлення фольклорних свят, що в останні роки перетворюються у масштабні фестивалі і приваблюють до себе чималу кількість туристів, їх сучасного стану, перспективу розвитку, можливостей залучення інвестицій у цей вид діяльності. Щоб досягти цієї мети, треба виконати такі завдання:

- проаналізувати досвід організації основних фестивалів Чернівецької області, їх підсумкові показники, можливості виходу на національний і транскордонний рівні;
- визначити сукупний вплив чинників, на розвиток фестивального туризму у регіоні;
- оцінити можливості залучення інвестицій у фестивальний туризм на Буковині.

Подорожі до місць, де відзначаються свята та події зародились ще задовго до появи туризму. З часів стародавньої Римської імперії до нас дійшов вислів “хліба та видовищ”. Давні правителі добре розуміли, що ситий та задоволений люд не думатиме, не чинитиме опору. Потреби людини у святі, у набутті добрих емоцій науково підтверджує психологія.

Сьогодні фестивально-карнавальні заходи влаштовуються у всіх країнах світу. Спробували порахувати всі великі фестивалі, карнавали та паради, ми дійшли висновку, що їх приблизно 2-3 тисячі. Тобто в середньому близько 30 великих свят щодня. Щорічно на планеті відбувається близько 500 великих і 800 менш масштабних музичних фестивалів, понад 300 етнографічних, близько 100 різдвяних та ін. На офіційному сайті Асоціації карнавальних міст Європи представлені 348 найвідоміших карнавалів і фестивалів планети.

Більшість фестивалів мають свою історію, пов'язану з минулим країн, подвигами героїв, традиціями, що склалися на основі національного способу життя, ідеологічних, релігійних принципів. На нашу думку, в сучасні міжнародні фестивалі переросли масові стародавні народні гуляння, невеликі локальні свята. Велика кількість фестивалів, зокрема, ірландський фестиваль Святого Патріка, корейський фестиваль аметистів, стародавній венеційський костюмований карнавал і навіть “молодий” Санкт-Петербурзький (йому лише 10 років, його тема – епоха Петра I) – є вагомим нересурсним фактором розвитку туризму у світі. Найвідоміший карнавал світу в Ріо-де-Жанейро є прикладом вкладення величезної суми грошей заради заволодіння увагою туристів з усього світу. Перелічені фестивалі належать до етнічних, вони мають тривалу історію і свій сегмент на туристичному ринку, сприяють піднесенню економіки країни, а отже, поліпшенню соціального становища населення, зростання його добробуту.

Фестивальний туризм як вид почав приваблювати мандрівників з другої полови-

ни ХХ ст. Саме в цей час почав бурхливо розвиватися туризм, а разом з ним і поїздки на фестивалі.

Будь-яка масштабна подія асоціюється не тільки із захопленими веселощами, а з й довгими тижнями, а, можливо, й місяцями ретельної організаторської підготовки, копіткої роботи. Костюми, декорації, реклама, запрошення гостей вимагають чималих зусиль з боку місцевої влади, залучення до участі у цьому спонсорів. Започаткований 1989 року найбільший у світі фестиваль клубної музики *Loveparade*, який і щорічно проводився в Берліні, декілька років поспіль не відбувався через брак коштів та небажання спонсорів вкладати у цей захід. Лише в червні 2006 р. улюблений фестиваль знову відбувся на вулицях Берліна. Ідея відновлення глобального музичного марафону належала німецькому діджею *Dr Motte*. Це була демонстрація “за мир, взаєморозуміння й любов”, що супроводжувалась електронною музикою. Два мільйони людей усього світу (за кількістю учасників і гостей *Loveparade* перевершив Бразильський і Венеційський карнавали й поступився лише пивному фестивалю в Баварії, що зафіксував рекорд у 7 млн осіб 2005 р.) з’їхалися на найбільший у всесвіті “танц-пол” (кілька десятків спеціально обладнаних платформ), за площею рівний 36 футбольним полям, щоб почути і побачити виступи численних діджеїв і ті 7 тис. кВт світла та музики. Бюджет *Loveparade* становив EUR 2,5 млн євро. Вхід на платформу, де виступала та чи інша група, коштував близько 200 євро, але квитки треба було купувати заздалегідь, на виступи деяких популярних музичних груп – за рік.

Практично завжди головними джерелами доходів фестивалів-карнавалів є продаж квитків, спонсорство й грошові пожертви, а також кошти спеціально передбачені в бюджетах міст, округів, штатів, а то й держави. Приміром, доходи Единбурзького фестивалю в 2006 році на 54% склалися з прибутку від продажу квитків і спонсорства (GBP 3,64 млн) і на 46% – із засобів, наданих різними міськими суспільними структурами (GBP 3,47 млн). У рази більші доходи – 34,3 млн дол. одержали в 2011 році організатори сіднейського фестивалю-параду захисту прав сексуальних меншин *Gay & Lesbian Mardi Gras*. Прибуток отримують не тільки самі організатори, й усі суміжні з туризмом сфери економіки. В американському місті Холіок під час парадів у День Святого Патріка домовласникові вдається заробити на наданні приїжджим житла від 30 тис. дол. до 60 тис. дол. (і це лише за ті дні, коли проводиться фестиваль).

Тепер стає зрозумілим, чому багато держав змагаються за отримання права на проведення різноманітних спортивних змагань, особливо Олімпійських ігор. Це не лише престиж і визнання на міжнародному рівні: найголовніше – це прибутки та надходження в державний бюджет. Призові фонди фестивалів і карнавалів, як правило, досить скромні. Олімпійський принцип “головне – участь” покладений в основу більшості святкових змагань. Навіть таких грандіозних, як карнавали в Ріо-де-Жанейро чи Венеції. Щоб подивитися на найбарвистіше видовище у світі, середньостатистичний турист витрачає від 2000 до 5000 дол. за поїздку.

Для організації фестивалів у Чернівецькій області є багато позитивних передумов. Насамперед, визначальним чинником розвитку фестивального туризму може слугувати етнографічне багатство краю. На відміну від інших регіонів України, де радянська влада була встановлена раніше (у 1917 р.) і встигла значною мірою знищити народні звичаї, традиції та обряди, на теренах Західної України, а особливо в

Чернівецькій області, вони збереглися у всій красі та різноманітності.

Так склалося історично, що Буковина за тисячолітній період була заселена численними етносами: тут жили і живуть українці, румуни, молдовани, поляки, німці, росіяни та ін. Проживання представників різних етносів у сусідстві, а в деяких місцевостях і на території одного поселення, стало ще однією причиною формування особливих ознак культури населення краю. Ця специфіка дивом чином збереглася до нинішніх часів і є потужним чинником привабливості для туристів з усього світу.

Особливо чітко це простежується у календарній звичаєво-обрядовій культурі. Календар буковинців був і до певної міри залишається своєрідною енциклопедією народної творчості, звичаєвим розпорядком життя у будні і свята.

Обов'язковими складниками календарної обрядовості, які збереглися до наших днів, є вшанування предків, обрядовий стіл, передбачення майбутнього, ритуальні обходи і вітання, ряження і маскування, драматичні сцени й розваги, пісні і словесні побажання тощо. Свята календарного циклу були і залишилися тим чинником, який задовольняє духовні й естетичні потреби людей, у них проявляються їхні вірування, почуття, таланти, гостинність.

Усі ці привабливі автентичні звичаї, що збереглися з прадавніх часів, варто оберігати, підтримувати і популяризувати, адже обряди – невід'ємний елемент духовної культури народу, вираження його психології, світосприйняття, способу мислення, смаків тощо.

Одними з найцікавіших і найдавніших є різдвяно-новорічні свята буковинців. Їх можна вважати справжньою окрасою всього календарно-обрядового циклу. Ці свята – цілий комплекс заходів, в яких представлені музичні, поетичні, театральні, карнавальні дійства, ритуальні страви, заклинання, ворожіння та молитви.

Саме різнобарвну та багату обрядовість зимового циклу слід покласти в основу створення концепції майбутнього фестивалю. Це свято варто проводити у третю суботу та неділю січня, коли святкування зимових свят у селах і містах Буковини сягає апогею. Крім того, це час студентських і шкільних різдвяних канікул. І отже, студентська та учнівська молодь можуть долучитися до організації заходу. Кульмінацією, вінцем, свята повинен стати зліт учасників обрядових свят в обласному центрі – місті Чернівці. В перший день фестивалю варто влаштувати марш-парад колядників і ряжених вулицями старого міста, а ввечері підбивати підсумки всім конкурсам і веселошам, визначати найактивніших учасників і колективи, нагороджувати їх. На користь проведення фестивалю в Чернівцях у дні свята зимового циклу, свідчить і великий наплив туристів в Карпати на лижний сезон. Отже, саме в цей час кількість туристів в нашому краї збільшується, а зимовий фестиваль колядників послугує суттєвим його каталізатором.

Однак без належної реклами, без фінансового забезпечення, без активної спонсорської підтримки фестиваль не зможе відбутися. Отже, ідея проведення фестивалю повинна отримати підтримки на рівні регіональної політики, на рівні облдержадміністрації, закладів культури і туризму.

Організація масштабного фестивалю потребує значних зусиль, знань, умінь та енергії. Слід добре обміркувати всі деталі організації фестивалю: забезпеченість транспортом, житлом, системою громадського харчування тощо. Важливо також

передбачити систему заохочення самих учасників. Проте, заохочувати учасників свята потрібно лише в перші роки фестивалю, з часом починає діяти властивість самоорганізації систем, енергія якої буде спрямована на самовдосконалення.

Важливою складовою успіху фестивалю є реклама. Щонайменше за місяць до свята через засоби масової інформації регіонального рівня треба повідомити населення краю про умови та час проведення фестивалю, розмістити необхідну інформацію на Інтернет-порталах.

Для поліпшення туристичної привабливості міста, відродження національних традицій і створення святкової атмосфери відпочинку на площі Соборній другий рік поспіль організовується Різдвяний ярмарок із з новорічними розвагами та культурно-мистецькими заходами, учасниками яких є аматорські та фольклорні колективи міста.

У межах святкування новорічно-різдвяних свят спільно з Чернівецькою обласною державною адміністрацією започатковано фольклорно-етнографічний фестиваль Маланок, метою якого є пропагування та сприяння відродженню традиційних, обрядових дійств краю та вироблення нового туристичного продукту. В останній тиждень перед Великим постом організовано театралізоване свято “Масляна”.

Традиційним для міста є “Петрівський ярмарок”, який цього року проводився вчотирнадцяте. У поточному році створено логотип ярмарку, що сприяє залученню широкої аудиторії, зростанню інтересу до потужного торговельного свята, як форми ділового, культурного та рекреаційного відпочинку. На ярмарку презентовано десятки атракцій та вперше відбулись міжнародні майстер-класи з народних ремесел за участю українських і румунських народних умільців.

У першому Петрівського ярмарку взяла участь 36 суб'єктів підприємницької діяльності, а цього року залучено 920 суб'єктів господарювання, аматорських колективів художньої самодіяльності, учасників спортивних змагань з міста, районів області, 22 областей України, м. Києва та АР Крим. Свято відвідали делегації з Польщі, Росії, Румунії, Молдови.

Отже, Петрівський ярмарок став фестивалем міжнародного масштабу. Традиції буковинського ремісництва були показані і під час виставки та майстер-класів з буковинських народних ремесел у м. Кимпулунг Молдовенеск Сучавського повіту Румунії. Найвизначнішою подією в Чернівцях є святкування Дня міста. Щороку програма святкування розробляється так, щоб свято було цікавим для всіх та постійно дивувало новими атракціями. Гості та мешканці міста мають змогу бачити виступи народних колективів, виставку квітів, різні майстер-класи, виставки, вікторини тощо. В межах заходу проводяться свята ковалів, національних кухонь, книги та шоу-дефіле “Людина-аромат”, фестиваль закладів ресторанного господарства “Буковинська смакота”, відкриті змагання з скелелазіння, показові виступи велосипедистів, “Мистецький узвіз”, виставка-продаж хлібобулочних і кондитерських виробів “Буковинський завиванець” та багато інших заходів.

Туристичний потенціал міста та області представлено на VIII Буковинському туристичному ярмарку, до участі в якому було залучено близько двадцяти місцевих туристичних агентств, туроператорів, суб'єктів готельно-ресторанних комплексів і представників з 11 районів Чернівецької області. На ярмарку працював туристично-інформаційний центр Чернівецької міської ради. Учасники ярмарку рекламували

туристичні можливості свого краю, в тому числі екскурсійні маршрути з демонстрацією духовних, архітектурних, природних перлин краю, бази відпочинку, санаторії, профілакторії, на базі яких можна отримати унікальне лікування, оздоровчі табори тощо. Спільно з фольклорними колективами, суб'єктами господарювання – власниками приватних садиб сільського туризму, туристичних комплексів та майстрами народних промислів був всебічно представлений рекреаційно-туристичний потенціал області. Загалом свої послуги та вироби народних майстрів пропонували близько 300 учасників.

Згідно з контрактом між Чернівецькою міською радою та Міністерством регіонального розвитку та туризму Румунії впроваджується проект транскордонної співпраці Європейського Союзу “Розвиток мережі подієвого туризму на Буковині”. Він передбачає низку культурологічно-туристичних заходів, спрямованих на поліпшення туристичного потенціалу міста й області. Проект фінансується Європейським Союзом у межах Спільної операційної програми “Румунія – Україна – Республіка Молдова 2007-2013”. У межах реалізації проекту, вже проведено фестиваль вуличних оркестрів, який викликав великий інтерес серед городян і гостей міста, започатковано нову традицію щотижневих виступів міських оркестрів у вихідні дні в Центральному парку культури і відпочинку імені Тараса Шевченка.

На початку вересня 2011 року в Чернівцях відбувся II Міжнародний поетичний фестиваль “Meridian Czernowitz”, учасниками якого були поети та митці Австрії, Ізраїлю, Молдови, Німеччини, Польщі, Румунії, України, Швейцарії, Франції, Великої Британії та Росії. Презентації книг, поетичні читання та вечірки, виставку кінетичних скульптур, музично-поетичний перфоманс та медіа-виставу і ще багато інших заходів із задоволенням відвідали гості та мешканці міста.

Отже, що фестивальний туризм виступаючи у синергії з іншими видами туризму чинить потужний мультиплікативний вплив на регіональну та національну економіку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2001. – 304 с.
2. Білоцерківська Т.М. Значення народних звичаїв та традицій для розвитку фестивального туризму в Україні // Сфера розваг – важлива складова у підвищенні ефективності туристичного бізнесу: Зб. наук. праць. – Донецьк, 2006. – С. 224-228.
3. Бучко Ж. Народні звичаї та традиції населення Українських Карпат у контексті фестивального туризму // Вісник наукових досліджень. Серія: Туризм. – Тернопіль, 2006. – Вип. 2. – С.183-185.
4. Грицьку В., Грицьку Ю. Доцільність організації фестивалів для активізації туристичної діяльності в Чернівецькій області // Географія в інформаційному суспільстві. Зб. Наук. пр. У 4 т. – К.: ВГЛ Обрії, 2008. – Т. 4 – С.219-221.
5. Грицьку Ю., Бучко Ж. Фестивальний туризм у системі рекреаційно-туристської діяльності // Науковий вісник чернів. уні-ту. Вип. 519-520. – 2010. – С. 56 – 60.
6. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. – Чернівці: Зелена Буковина, 2003. – 312 с.
7. Крачило Н.П. Географія туризма. – К.: Вища школа, 1987. – 208 с.

8. Менеджмент туристичної індустрії: Навчальний посібник/ За ред. І.М. Школи. – Чернівці: Книги – XXI, 2005. – 596 с.
9. Проблеми географії та менеджменту туризму: Монографія/ Явкін В.Г., Руденко В.П., Король О.Д. та ін. – Чернівці: Рута, 2006. – 260 с.
10. Советский энциклопедический словарь. - М.: Советская энциклопедия, 1985. – 1599 с.
11. *Топчієв О.Г.* Суспільно-географічні дослідження. Методологія, методи, методики: Навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.
12. Философский энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1983. – 840 с.
13. *O'Sullivan D., Jakson M. J.* Festival Tourism: A Contributor to Sustainable Local Economic Development?// *Jornal of sustanable tourism.* 2002. – Vol. 10. – N.4.

*Стаття: надійшла до редколегії 25.05.2012
прийнята до друку 06.06.2012*

TOURISM FESTIVAL IN BUCOVINA AS AN INNOVATIVE TOOL FOR ATTRACTING INVESTMENT IN RURAL DEVELOPMENT

Yu-Hrytsku Andrew W. Hrytsku

*Chernivtsi National University named after Yuriy handicrafts
ul.Kotsyubinskogo 2, Chernivtsi, 58012, Ukraine*

Tourism Festival is an innovative form of entertainment of tourists, but due to mass and increase in popularity in recent years, it becomes an integral part of society. The article describes the major world festivals and Chernivtsi region, recommendations for expanding of some activities by the prediction of development of tourism festival

Keywords: festival tourism, fairs, festivals, carnivals.

ФЕСТИВАЛЬНЫЙ ТУРИЗМ НА БУКОВИНЕ КАК ИННОВАЦИОННЫЙ ИНСТРУМЕНТ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИЕ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ

Ю. Грицку-Андрієш, В.Грицку

*Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича
ул.Коцюбинского 2, г. Черновцы, 58012, Украина*

Фестивальный туризм это инновационная форма организации досуга туристов, однако благодаря массовости и росту популярности в последние годы он становится неотъемлемой частью жизни общества. В работе описаны основные мировые и фестивали Черновицкой области, разработаны рекомендации по расширению некоторых мероприятий, осуществлен прогноз по развитию фестивального туризма

Ключевые слова: фестивальный туризм, ярмарки, праздники, карнавалы.